

Ілів Наталія

**Студентка 2-го курсу юридичного
факультету**

Науковий керівник:

**Заступник завідувача кафедри
цивільного права і процесу
к.ю.н., доц. Грицкевич С.Г.**

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фундаментальні зміни в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. в економіці, політиці, соціальній структурі суспільства та науково-технічний прогрес призвели до переосмислення місця та ролі авторського права як у окремих країнах, так і у цілому світі. У сучасну епоху, яку називають «інформаційним суспільством», збільшується кількість проблем, пов'язаних із труднощами застосування законодавства про авторські права до нових способів передачі і відтворення інформації [3, с. 109].

Актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день питання захисту авторського права потребують ретельного наукового дослідження, оскільки захист авторських прав в мережі Інтернет до цього часу не отримав достатнього висвітлення в юридичній літературі.

Сьогодні українські, як у тім і закордонні сайти, переповнені статтями та книгами, що розміщені тут без згоди авторів. «Переходячи» з одного сайту на інший, матеріали, як правило, втрачають імена своїх авторів, а часто присвоюються іншим. Таким чином із збільшенням використання творів в мережі Інтернет, збільшується кількість випадків порушення авторських прав.

Дослідник особливостей захисту авторського права у мережі Інтернет Т. В. Рудник виділяє наступні правові проблеми захисту авторського права, викликані розвитком інформаційних технологій:

1. Відсутність законодавства, яке б регулювало дану сферу відносин; правова невизначеність багатьох ключових понять або недостатнє їх відпрацювання. Наприклад, відсутнє законодавче визначення понять, що стосуються глобальної мережі Інтернет тощо.

2. Транскордонний характер використання об'єктів авторського права. Відкриття доступу до об'єкта в Інтернет дає можливість використовувати його фактично в усьому світі, тому виникають випадки, коли об'єкти авторського права використовуються користувачем мережі Інтернет на території, де відповідні норми права не діють.

3. Після розміщення об'єкта в Інтернеті виникає проблема щодо можливості простеження ким і як буде використовуватися певний об'єкт авторського права. Це пов'язано перш за все з тим, що доступ до відповідного об'єкта виняткових прав відкривається одночасно для гранично широкого кола осіб, що включає мільйони користувачів Інтернету.

4. Високий рівень поширення злочинності щодо порушення авторського права, оскільки дієві механізми захисту авторського права є відсутніми.

На думку науковця М. Мельникова, законодавець повинен підвищити рівень покарань за злочини у даній сфері залежно від рівня суспільної небезпеки, уряд активними діями довести суспільству, що він не потуратиме порушенням авторських прав у сфері інформаційних технологій.

Також широкого поширення набули факти незаконного розповсюдження творів у мережі Інтернет, їх публічне сповіщення у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо [4, с. 73].

Незаконне копіювання як одна із проблем захисту авторського права завдає значної шкоди авторам книг, фільмів та музики, оскільки перешкоджає авторам отримувати доходи за їхню діяльність та утримує їх від подальшого інвестування в творчу діяльність, що може навіть підірвати розвиток тієї чи іншої сфери творчої діяльності [5, с. 236].

Виходячи з глобального характеру мережі, переслідуючи мету захисту прав і свобод людини та подальшого розвитку світового інформаційного

простору, найбільш ефективними є запропоновані О. М. Пастуховим наступні способи вирішення існуючих проблем у сфері захисту авторських прав, викликаних мережею Інтернет:

1. Використання цифрового підпису. Суть цифрового підпису полягає в тому, що він дозволяє ідентифікувати справжнього автора того чи іншого твору, тим самим знімаючи в контрагента будь-які сумніви про те, з ким він має справу.

2. Використання цифрових марок. Найпоширенішою є система так званих „цифрових водяних знаків”, впроваджуваних у твори (тексти, графічні зображення і т.д.) у мережі. Їх перевага полягає в тому, що при звичайному візуальному розгляді зображення користувач не бачить яких-небудь закодованих позначень – значка копірайта ©, імені автора, року видання. Але потім при застосуванні певного програмного засобу можна довести, що файли містять додаткову інформацію, що вказує на особу, яка її записала.

3. Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в мережі Інтернет. Наприклад, бази даних комерційних сайтів і деяких електронних бібліотек та архівів доступні тільки за попередню плату.

4. Методи криптографічного перетворення матеріалів, такі як шифрування, використання якого дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів (наприклад, система - SCMS, що дозволяє виготовити одну копію документа й унеможливує подальше копіювання цього примірника).

5. Створення веб-депозитаріїв, що дозволяють фіксувати об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет і закріплювати їх правовий статус.

6. Обмежена функціональність. За такого підходу, власник авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес-моделей як „спробуй перед тим, як купити” та „продавай поліпшені версії”.

7. “Годинникова бомба”. Аналогічно до прийому з функціональними обмеженнями, за цього підходу власник авторських прав розповсюджує

функціонально повноцінний об'єкт інтелектуальної власності, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим. Один з варіантів такого підходу передбачає закриття продавцем доступу до твору після певної кількості користувань (наприклад, після перегляду комп'ютерного файлу 10 разів його буде неможливо більше продивитися).

8. Контракти. Одним із найефективніших та, на жаль, недооцінених правовласниками засобів запобігання порушенню їхніх прав є контракти. За правильного оформлення контракти можуть надати власникам авторського права ширше повноваження щодо контролю за використанням їхніх творів, ніж ті, що надаються їм відповідно до законодавства.

9. Клірингові центри. За такого підходу власники авторського права і суміжних прав на розміщені в Інтернеті твори надають кліринговим центрам повноваження з ліцензування своїх прав на твори. Користувач сплачує збір за видачу ліцензії такому кліринговому центру, а той в свою чергу розподіляє отримані кошти серед власників авторських прав.

Ще один цікавий механізм захисту авторських прав був виявлений мною на освітніх Інтернет-ресурсах. На них викладається тільки короткий опис, і декілька перших абзаців кожного твору. Якщо читачеві подобається даний твір, то він може отримати його, відправивши смс-повідомлення на певний номер, витративши на це деяку грошову суму, але не порушивши авторського права. У результаті користувач отримує твір, а автор грошову винагороду.

Для того щоб уникнути порушень авторського права в мережі, слід встановлювати гіперпосилання тільки на домашню сторінку або ж на сторінку, яка містить відомості про автора сайту. Саме через пряме посилання на матеріали, розміщені на сайтах друкованих ЗМІ, у Нідерландах та Німеччині було заборонено пошукові системи в Інтернеті [9, с.13].

На сьогоднішній день дієві механізми правового захисту авторського права нормами вітчизняного законодавства є відсутніми. Цифрова форма закріплення розміщених в Інтернеті творів, правовий нігілізм його користувачів, а також транскордонний характер Інтернету сприяють масовим

порушенням авторських прав в мережі Інтернет значно ускладнюють захист авторського права.

Одним із найефективніших засобів захисту авторського права у мережі Інтернет є використання комплексного підходу, який включає поєднання правових та технічних засобів захисту. Адже лише в тому випадку, коли автор буде впевнений у захищеності свого авторського права він зможе спокійно творити і цим самим буде служити суспільству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003р., №435 – IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. - №№40 – 44.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11. 07. 2001 р., №3792-ХІІ // ВВР України. –2001. – №43.
3. Крупчан О. О. Міжнародно-правові механізми охорони і захисту авторських прав // Питання розвитку права інтелектуальної власності. – 2010. – С. 109-110.
4. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: погляд на проблему / М. Мельников // Право України. – 2003. – № 4. – С.72 – 75.
5. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Підручник // За заг. ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – С. 236.
6. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті / О. М. Пастухов. - К.: Школа, 2004. – С. 144 – 159.
7. Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» // Пастухов О. М. Нац. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2002.

8. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні / Т. В. Рудник // Юридичний вісник №1(10). – 2009. – С. 74.
9. Святоцький О. Захист прав на об'єкти інтелектуальної власності у судовому порядку / О. Святоцький // Інтелектуальна власність. – 1999. - №3-4. – С. 13.